

अतएवतस्मान्नसोभूतोत्पत्तिरुच्यते अतोमानसत्वाद्भूतानांस्थूलसूक्ष्मतारूपोविभागोनास्तीतिविशेषेषुशब्दादयएवगणितानस्थूलपृथिव्याद्याः तेषांशब्दादिहेतुत्वेनविकारांतरानुपादानत्वरूपविशेषत्वायो
गात् एतच्चतार्किकादीनामपिसंमतंश्रुत्यनुगृहीतंच तथाहि तार्किकागुणिनःसकाशाद्गुणोत्पत्तिमिच्छंतआकाशादिभ्यएवशब्दाद्युत्पत्तिमिच्छन्ति श्रुतिश्च इंद्रियेभ्यःपरास्यार्थाअर्थेभ्यश्चपरमनः मनसस्तुपरावु
द्धिर्बुद्धेरात्माहान्परः महतःपरमव्यक्तमव्यक्तात्पुरुषःपरः पुरुषान्परंकिंचित्साकाशासापरागतिरितिविलोमक्रमेणइममेवानुक्रमंप्रदर्शयति परत्वंकारणत्वं अर्थाःखादयः ॥ १९ ॥ शब्दादीनांसर्गस्तुभौ
तिकःपंचमः ॥ २० ॥ बहुचिंतात्मकमानसमित्यर्थः एतेनशब्दादीनांश्रोत्राद्यजनकत्वमुक्तंतेनचतेषांविशेषत्वंदृढीकृतंभवति ॥ २१ ॥ श्रोत्रादिभ्योऽधस्तनोऽधःश्रोत्रःसचासाविंद्रियग्रामश्चवागा
दिः सोपिश्रोत्रादिर्विचिंतात्मकएवेतिभावः ऐंद्रियकंइंद्रियसमुदायः ॥ २२ ॥ ऊर्ध्वस्त्रोतःप्रवाहोऽस्येतिप्राणऊर्ध्वस्त्रोताः तिर्यगित्यत्रापिस्त्रोतःपदानुषंगोदृष्टव्यः तेननाभिमध्यस्थस्यसमानस्यसर्वांगव्यापि

मनसस्तुसमुद्भूतामहाभूतानराधिप ॥ चतुर्थसर्गमित्येतन्मानसंविद्धिमेमतं ॥ १९ ॥ शब्दःस्पर्शश्चरूपंचरसोगंधस्तथैवच ॥ पंचमंसर्गमित्याद्भौतिकंभूत
चितकाः ॥ २० ॥ श्रोत्रंत्वक्चक्षुश्चजिह्वाघ्राणंचपंचमं ॥ सर्गतुषष्ठमित्याद्बुद्धिचिंतात्मकंस्मृतं ॥ २१ ॥ अधःश्रोत्रेन्द्रियग्रामउत्पद्यतिनराधिप ॥ सप्तमंस
र्गमित्यादुरेतदैंद्रियकंस्मृतं ॥ २२ ॥ ऊर्ध्वस्त्रोतस्तथातिर्यगुत्पद्यतिनराधिप ॥ अष्टमंसर्गमित्यादुरेतदार्जवकंस्मृतं ॥ २३ ॥ तिर्यक्स्त्रोतस्त्वधःस्त्रोतउत्पद्यतिन
राधिप ॥ नवमंसर्गमित्यादुरेतदार्जवकंबुधाः ॥ २४ ॥ एतानिनवसर्गाणितत्त्वानिचनराधिप ॥ चतुर्विंशतिरुक्तानियथाश्रुतिनिदर्शनात् ॥ २५ ॥ अतऊर्ध्व
महाराजगुणस्यैतस्यतत्त्वतः ॥ महात्मभिरनुप्रोक्तांकालसंख्यानिबोधमे ॥ २६ ॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति० मोक्ष० याज्ञवल्क्यजनकसंवादेदशा
धिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१० ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ ७३ ॥ याज्ञवल्क्यउवाच अव्यक्तस्यनरश्रेष्ठकालसंख्यानिबोधमे ॥ पंच
कल्पसहस्राणिद्विगुणान्यहरुच्यते ॥ १ ॥

नोव्यानस्यसर्वसंधिगतस्योदानस्यचउपरिभागगतांशानांग्रहणं एतदार्जवकंएतस्यऐंद्रियकस्यआर्जवकंऋजुवृत्तिः विशेषानाक्रांतसामान्यवृत्तिरितियावत् यथोक्तंसांख्यसप्तत्यां सामान्यकरणवृत्तिःप्रा
णाद्यावायवःपंचेति ॥ २३ ॥ तिर्यक्स्त्रोतःशब्देनतेषामेवसमानोदानव्यानानांदेहस्याधोभागगतांशग्रहणं अधःस्त्रोताअपानः शेषंप्राग्वत् ॥ २४ ॥ सर्गाणिक्लीबत्वमार्षं चतुर्विंशतिरव्यक्तमहदहंकारमनां
सिचत्वारिपंचभूतानिपंचशब्दाद्याः पंचज्ञानेन्द्रियाणिपंचकर्मेन्द्रियाणि प्राणादिपंचकस्येन्द्रियेष्वेवांतर्भावाच्चतुर्विंशतिरेवेत्यर्थः ॥ २५ ॥ गुणस्यगुणसर्गस्य तत्त्वतःतत्तदुपासनयातत्तद्भावापत्तिप्राप्य ल्यब्लो
पेपंचमी यावंतंयावंतंकालंतिष्ठतितत्कालस्यसंख्यानिबोधबुध्यस्व मेमतः ॥ २६ ॥ इतिशांति० मोक्ष० नै० भा० दशाधिकत्रिशततमोऽध्यायः ॥ ३१० ॥ ॥ ७३ ॥ मोक्षस्यानंत्यं
वक्तुंकर्मोपास्तिफलस्यसर्वस्यसावधिकत्वमाह अव्यक्तस्येत्यादिना अव्यक्तस्यउपासनयाऽव्यक्तभावंगतस्य ॥ १ ॥